

Uudenmaan liitto

Esterinportti 2B

00240 Helsinki

Helsingin kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan maakuntamuseon lausunto Uudenmaan maakuntakaavan (Uusimaa-kaava 2050) kaavaluonnoksesta

Uudenmaan liitto on pyytänyt Helsingin kaupunginmuseolta – Keski-Uudenmaan maakuntamuseolta lausuntoa Uudenmaan maakuntakaavan (Uusimaa-kaava 2050) kaavaluonnoksesta. Museo tarkastelee kaavaluonnosta perustehtävänsä mukaisesti kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja lausuu asiasta vastuualueidensa Helsingin ja Keski-Uudenmaan osalta.

Uudenmaan maakuntakaava laaditaan koko Uudenmaan alueelle ja sen aikatahtain on vuodessa 2050. Kaava muodostuu kolmesta maakuntakaavasta, jotka laaditaan Helsingin seudulle, Itä-Uudellemaalle ja Länsi-Uudellemaalle. Uusimaa-kaavan 2050 laadintaa ohjaavat päätavoitteet ovat kasvun kestävä ohjaaminen ja alueiden välinen tasapaino, ilmastonmuutokseen vastaaminen sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävä käyttö, hyvinvoinnin ja vetovoimaisuuden lisääminen sekä kestävä kilpailukyky. Näitä päätavoitteita tarkentavat alatavoitteet, kaavan suunnitteluperiaatteet sekä kunkin seudun vaihekaavan omat erityiskysymykset.

Kuten kaavaselostuksessa ja liiteaineistoissa painotetaan, Uusimaa kasvaa tulevaisuudessa voimakkaasti. Ennustettu väkiluvun lisäys on jopa 550 000 vuoteen 2050 mennessä, ja kasvun kestävä ohjaaminen on siksi keskeinen haaste Uudenmaan tulevan kehittämisen kannalta. Tämä on keskeinen näkökulma myös kulttuuriympäristöjen kannalta, sillä tiivistämis- ja rakentamispaineet ovat ilmeinen uhka esimerkiksi valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY 2009) alueiden arvoille Helsingissä ja Keski-Uudellamaalla. Yhdyskuntarakenteen tehostamisen ja uusien elinkeinotoimintojen ohella luonnon- ja kulttuuriympäristöjen arvojen ja vetovoimatekijöiden turvaaminen on kasvun hallinnan keskeinen tavoite ja edellytys.

Kulttuuriympäristöjen kannalta keskeiset alueet – maailmanperintökohteet, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä muinaisjäännökset ja muut kulttuuriperintökohteet – on asianmukaisesti huomioitu kaavaluonnoskartalla. Lisäksi niitä on mahdollista tarkastella teemakohtaisesti yksityiskohtaisemmin ja helppolukuisemmassa muodossa erillisinä liitekarttoina (liitekartat V5–V8) kohde luetteloinen mm. Uudenmaan liiton karttapalvelun kautta.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 17401	Aleksanterinkatu 16				0201256-6

00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginmuseo@hel.fi

www.helsinginkaupunginmuseo.fi

Muinaisjäännösten inventointitilannetta koskeva liitekartta (V5) kuvaa Helsingin osalta hieman vanhentunutta tilannetta. Vuoden 2011 lopulla valmistui Helsingin keskiaikaisten ja uuden ajan alun kyläpaikkojen inventointi (Suhonen & Heinonen 2011: Helsingin keskiaikaiset ja uuden ajan alun kyläpaikat 2011. Inventointiraportti. Museovirasto). Lisäksi Helsingin yliopisto on inventoinut Mätäjoen alueen sekä esihistoriallisten että historiallisten kohteiden osalta 2007 (Lavento, Haggrén, Nordqvist, Perttola, Sietsonen 2007: Helsinki, Mätäjoen alueen inventointi 6.11.2006 & 16.4.–20.4.2007) ja Santahaminan saari on inventoitu Museoviraston toimesta 2009 kattaen esihistorian sekä historiallisen ajan.

Maakuntakaavan aiempaa strategisemmasta luonteesta johtuen kaavaluonnoskartassa valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet sekä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt on osoitettu samalla ominaisuusmerkinnällä (vaaleansininen vaakaviiva). Lisäksi näihin liittyy seuraava yleinen suunnittelumääräys: ”Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja alueiden käytössä on otettava huomioon alueiden arvokkaat ominaispiirteet ja turvattava luonnon, maiseman ja kulttuuriympäristön arvot. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tarkistettava ajantasainen tieto arvokkaista alueista, kohteista ja yhteyksistä sekä niiden tarkemmat rajaukset ottaen myös huomioon, että kaavamerkintöjen alle jää ympäristön arvoihin liittyviä pienialaisia merkintöjä.”

Lisäksi kaavaselostuksen luvussa 5.4.9 käsitellään kulttuuriympäristöjä seikkaperäisemmin ja luku sisältää myös yksityiskohtaisemmat tulkintaohjeet maankäytön suunnitteluun ja toteuttamiseen kulttuuriympäristöjen osalta.

Kokonaisuudessaan Uusimaa-kaavan 2050:n kaavaluonnosaineistoissa on museon näkemyksen mukaan otettu kulttuuriympäristöjen ominaispiirteiden ja arvojen säilyminen riittävällä tavalla huomioon. Museon näkemyksen mukaan kaavan ohjaava vaikutus on tältä osin pääpiirteissään riittävä ja se takaa kulttuuriympäristöjen riittävän huomioimisen ja arvojen säilymisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Poikkeuksena tästä yleislinjasta on kuitenkin nostettava esiin Vartiosaari Helsingissä, joka on kokonaisuudessaan osa valtakunnallisesti merkittävää Helsingin höyrylaivareittien kesäasutuksen rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Kaavaluonnoksessa Vartiosaarta koskee kehittämisperiaatemerkintä **taajamatoimintojen kehittämisvyöhyke**, jota koskevan määräyksen mukaisesti sitä ”tulee kehittää tiiviinä asumisen, työpaikkojen ja palveluiden alueena. Vyöhykkeen maankäyttöä tulee tehostaa nykyiseen rakenteeseen, erityisesti keskuksiin ja asemansuutuihin tukeutuen sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä parantaen. Helsingin seudulla vyöhykettä tulee kehittää rakenteeltaan verkostomaisena joukkoliikennekaupunkina.”

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Tilinumero	Y-tunnus
PL 17401	Aleksanterinkatu 16				0201256-6

Edelleen kaavaselostuksen taajamavyöhykkeitä koskevassa osassa (5.1.2) linjataan mm. seuraavasti: "Kehittämisperiaatemerkinällä on osoitettu suurimpia ja monipuolisimpia keskuksia ympäröivät taajamavyöhykkeet, jotka keskusten lisäksi ovat maakunnan ensisijaisia maankäytön kehittämisen vyöhykkeitä. Taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeiden maankäytön tehostamisella pyritään luomaan nykyistä paremmat edellytykset monipuolisille lähipalveluille, lyhyille asiointimatkoille, kävelylle ja pyöräilylle sekä joukkoliikenteen käyttämiselle. Taajamavyöhykkeiden tehostamisella on yhteys myös esimerkiksi elinkeinoelämän ja kilpailukyvyyn tukemiseen sekä taajamien ulkopuolisen viherrakenteen laajuuden ja eheyden vaalimiseen."

Kaavamerkintöjen tulkintaohjeissa todetaan lisäksi, että "keskukset, palvelukeskittymät ja taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeet ovat maakunnan ensisijaisia maankäytön kehittämisalueita, joille kasvu tulisi ensisijaisesti suunnata. Maankäytön ohjaaminen näille alueille tukee ympäristön, talouden ja eri ihmisryhmien erilaisten asumispreferenssien ja -tarpeiden kannalta edullisia ratkaisuja."

Vartiosaaren osalta kaavaluonnoksen merkintä on linjassa Helsingin uuden yleiskaavan kanssa (kaupunginvaltuusto 26.10.2016) sekä Vartiosaaren osayleiskaavan kanssa, joissa Vartiosaari on merkitty keskiosiltaan asuntovaltaiseksi alueeksi A2 ja A3 sekä rannoiltaan virkistysalueeksi. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin kumosi päätöksellään (8.11.2018) Vartiosaarta koskevat yleiskaavojen merkinnät. Päätöksen perusteena oli yleiskaavojen ristiriitaisuus voimassa olevan maakuntakaavan kanssa, jossa Vartiosaaren alue on osoitettu vailla merkintöjä olevaksi valkoiseksi alueeksi sekä valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Helsingin kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan maakuntamuseon mielestä Uusimaa-kaavan 2050 taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeen kehittämisperiaatemerkinä on ristiriidassa Vartiosaaren RKY-alueen arvojen vaalimisen kanssa. Vartiosaaren osalta olisikin syytä harkita taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeen merkinnän poistamista ja palaamista voimassa olevan maakuntakaavan vailla merkintöjä olevaan valkoiseen alueeseen, jolla olisi pelkästään maakunnallisesti ja/tai valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön ominaisuusmerkintä tai kaavamerkinnän muuttamista virkistysalueen aluevarausmerkinnäksi, jolla on lisäksi maakunnallisesti ja/tai valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön ominaisuusmerkintä.

Taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeen kehittämismerkintä on kaavaluonnoksessa osoitettu myös muille arvokkaille kulttuuriympäristöille, esimerkkinä Järvenpään Tuusulan Rantatien kulttuurimaiseman RKY-alue. Tästä johtuen olisi erittäin tärkeää, että taajamatoimintojen kehittämisyöhykettä koskevassa kaavamääräyksessä kulttuuriympäristöjen ja maisemallisten arvojen turvaaminen otettaisiin huomioon samalla tavoin kuin esimerkiksi virkistysmahdollisuuksien ja viherverkoston osalta on tehty. Siksi taajamatoimintojen kehittämisyöhykkeen kehittämismer-

Postiosoite**Käyntiosoite****Puhelin****Faksi****Tilinumero****Y-tunnus**

PL 17401

Aleksanterinkatu 16

0201256-6

00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginmuseo@hel.fi

www.helsinginkaupunginmuseo.fi

kinnän kaavamääräyksiin täytyy lisätä kohta ”Vyöhykkeen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee turvata valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen, valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden sekä muinaisjäännösten ja muiden kulttuuriperintökohteiden arvojen säilyminen.”

Helsingin kaupunginmuseolla – Keski-Uudenmaan maakuntamuseolla ei ole Uudenmaan maakuntakaavan (Uusimaa-kaava 2050) kaavaluonnoksesta muuta huomautettavaa.

Lisätiedot Petteri Kummala, tutkija, puhelin: +358 9 31036940
petteri.kummala(a)hel.fi

Sari Saresto
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Tiedoksi Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus